

27. BÖLÜM

Yaşlı Hastalarda Dürtü Kontrol Bozuklukları

Çağatay ÇAVUŞOĞLU¹
Mustafa CANKURTARAN²

Psikiyatrik hastalıklarda dürtüsellik tanımı çok sık kullanılsa da tanımı konusunda tam bir fikir birliği sağlanamamıştır. Dürtüsellik bazı kaynaklarda çeşitli şekillerde öngörü veya bilinçli yargı olmaksızın yapılan hızlı eylem olarak tanımlanırken, kimi yazarlar dürtüsellik eşit yetenek ve bilgiye sahip olan çoğu bireye göre daha az öngörü ile hareket etme eğilimi olarak açıklamaktadır (Moeller ve ark., 2001). Eysenck ve arkadaşları (1977) dürtüsellik bireyler arasında farklılık gösteren nevroz, canlılık, risk alma ve plansızlık gibi faktörlere bağlı olduğunu göstermiştir (Eysenck ve Eysenck, 1977). Patton ve arkadaşları (1995) ise dürtüsellik üç temel bileşenden oluştuğunu ifade etmiştir: dürtü üzerine hareket etmek (motor aktivasyon), mevcut hedefine dikkati verememek, dikkatli bir şekilde düşünmemek ve plan yapamamak (plansızlık)

(Patton ve ark., 1995). Aslında güçlü bir uyarı sonucunda bu uyarıları kontrol etmede yetersizlik dürtüsellik yönetici fonksiyonlarda bir bozukluk olabileceğini de düşündürmektedir. Kognitif kontrolü sağlayabilen bireylerin motor aktivitelerinin inhibisyonunu sağlayabileceği düşünülmektedir (Bari ve Robbins, 2013).

Yirminci yüzyılın başlarında Freud dürtünün psikoanaliz kısmının tamamlanmamış olmasından bahsetmiş olup; Otto Fenichel kişilerde yoğun ego sintonik ve karşı konulamaz dürtüleri, dürtü nevrozu olarak adlandırmıştır. Bu kişilerin ani tepkileri ve eylemleri ertelemekte zorlandığını ifade etmiştir. Fenichel'in dürtü nevrozu tanımı iki faktöre dikkat çekmiştir: Birincisi dürtüsellik, ikincisi ise bu dürtüsellik bağli ertelenemeyen hareket ve tepkiler. Bu iki faktör aslında bugünkü adıyla Dürtü Kontrol Bozukluğu (DKB)' na işaret et-

¹ Uzm. Dr., Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Geriatri Kliniği, cagataycavusoglu@msn.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Geriatri Bilim Dalı, mcankurt@hacettepe.edu.tr

Kleptomani de ise tedavi ile ilgili veriler sadece vaka serilerine dayanmaktadır ama şu an için etkili tedavi bulunamamıştır. Yedi vakada fluoksetin, 3 vakada imipramin, 2 vakada lityum ve 4 vakada karbamazepin ve klomipramin kombinasyonu denenmiş olup hepsi başarısız olmuştur (Grant ve Potenza, 2004). Grant ve arkadaşları naltreksonun kleptomani semptomlarını, çalma isteğini azalttığını göstermiştir (Grant ve Kim, 2002).

SONUÇ

Dürtüsellik ve dürtü kontrol bozukluğu, psikiyatrinin önemli araştırma konularından olup, henüz tam olarak aydınlatılmamış bir nokta mevcuttur. Özellikle yaşlı bireyler için olan çalışmaların eksikliği, yaşlı bireylerde DKB tanı ve tedavisi konusunda zorluklarla karşılaşılmasına neden olabilmektedir. DKB, genellikle adölesan dönemde ya da gençlik döneminde başlasa da bazı hastalarda orta-ileri yaşlı dönemlerde başladığı da gösterilmiştir. DKB değerlendirilmesinde kişinin kendini değerlendirdikleri dürtüsellik skalaların tanı da iyi olduğunu gösterse de yaşlı bireylerde bilişsel değişikliklerin olması, duysal kayıpların olması kendi başına doldurdukları skalaların uygulanmasını ve değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır (Liu ve ark., 2020). Aynı zamanda genç bireyler için olan testlerin de yaşlılar için geçerli ve güvenilir olması için bazı değişikliklerin yapılması gerektiği önemli konulardan birisidir. Yaşlı bireylerde DKB tanı ve tedavisindeki farklılıklar gelecek çalışmalar ile daha net ortaya konmalı ve riskli gruplarda DKBrisini azaltmak için yaş spesifik stratejiler belirlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- American Geriatrics Society Beers Criteria® Update Expert Panel, Fick, D. M., Semla, T. P., Steinman, M., Beizer, J., Brandt, N., ... & Sandhu, S. (2019). American Geriatrics Society 2019 updated AGS Beers Criteria® for potentially inappropriate medication use in older adults. *Journal of the American Geriatrics Society*, 67(4), 674-694.
- Amen, D. G., Stubblefield, M., Carmichael, B., & Thisted, R. (1996). Brain SPECT findings and aggressiveness. *Annals of Clinical Psychiatry*, 8(3), 129-137.
- Argyriou, E., Um, M., Carron, C., & Cyders, M. A. (2018). Age and impulsive behavior in drug addiction: A review of past research and future directions. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 164, 106-117.
- Ariyabuddhiphongs, V. (2012). Older adults and gambling: A review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 10(2), 297-308.
- Bari, A., & Robbins, T. W. (2013). Inhibition and impulsivity: behavioral and neural basis of response control. *Progress in neurobiology*, 108, 44-79.
- Barratt, E. S. (1985). Impulsiveness subtraits: Arousal and information processing. *Motivation, emotion and personality*, 99, 137-146.
- Bateman, D. R., Gill, S., Hu, S., Foster, E. D., Ruthirakhan, M. T., Sellek, A. F., ... & International Society to Advance Alzheimer's Research and Treatment (ISTAART), Neuropsychiatric Syndromes Professional Interest Area (NPS PIA). (2020). Agitation and impulsivity in mid and late life as possible risk markers for incident dementia. *Alzheimer's & Dementia: Translational Research & Clinical Interventions*, 6(1), e12016.
- Bechara, A., Tranel, D., & Damasio, H. (2000). Characterization of the decision-making deficit of patients with ventromedial prefrontal cortex lesions. *Brain*, 123(11), 2189-2202.
- Birliçi, A. P. (2013). Ruhsal bozuklukların tanısı ve sayımsal elkitabı, beşinci baskı (DSM-5). *Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı. Çeviri editörü: Köroğlu E. Ankara: Hekimler Yayıncılık Birliği*.
- Chamberlain, S. R., Stochl, J., Redden, S. A., & Grant, J. E. (2018). Latent traits of impulsivity and compulsivity: toward dimensional psychiatry. *Psychological Medicine*, 48(5), 810-821.

- Coccaro, E. F. (2012). Intermittent explosive disorder as a disorder of impulsive aggression for DSM-5. *American Journal of Psychiatry*, *169*(6), 577-588.
- Courtet, P., Baud, P., Abbar, M., Boulenger, J. P., Castelnaud, D., Mouthon, D., ... & Buresi, C. (2001). Association between violent suicidal behavior and the low activity allele of the serotonin transporter gene. *Molecular Psychiatry*, *6*(3), 338-341.
- Crockford, D. N., & el-Guebaly, N. (1998). Naltrexone in the treatment of pathological gambling and alcohol dependence. *The Canadian Journal of Psychiatry/La Revue canadienne de psychiatrie*, *43*(1), 86.
- Custer, R. L. (1984). Profile of the pathological gambler. *The Journal of Clinical Psychiatry*, *45*(12 pt 2), 35-38.
- Davidson, R. J., Putnam, K. M., & Larson, C. L. (2000). Dysfunction in the neural circuitry of emotion regulation--a possible prelude to violence. *science*, *289*(5479), 591-594.
- Desai, R. A. (2012). Impulse Control Disorders and Older Adults. In *The Oxford Handbook of Impulse Control Disorders* (p. 479). Oxford University Press, 479-486
- Desai, R. A., Desai, M. M., & Potenza, M. N. (2007). Gambling, health and age: data from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Psychology of Addictive Behaviors*, *21*(4), 431-440.
- Evans, C. (2007). Cognitive-behavioural therapy with older people. *Advances in Psychiatric Treatment*, *13*(2), 111-118.
- Eysenck, S. B., & Eysenck, H. J. (1977). The place of impulsiveness in a dimensional system of personality description. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, *16*(1), 57-68.
- Fong, T., Kalechstein, A., Bernhard, B., Rosenthal, R., & Rugle, L. (2008). A double-blind, placebo-controlled trial of olanzapine for the treatment of video poker pathological gamblers. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, *89*(3), 298-303.
- Fouk, M. A., Ingersoll-Dayton, B., Kavanagh, J., Robinson, E., & Kales, H. C. (2014). Mindfulness-based cognitive therapy with older adults: an exploratory study. *Journal of gerontological social work*, *57*(5), 498-520.
- Frankle, W. G., Lombardo, I., New, A. S., Goodman, M., Talbot, P. S., Huang, Y., ... & Siever, L. J. (2005). Brain serotonin transporter distribution in subjects with impulsive aggressivity: a positron emission study with [¹¹C] McN 5652. *American Journal of Psychiatry*, *162*(5), 915-923.
- Gatto, E. M., & Aldinio, V. (2019). Impulse control disorders in Parkinson's disease. A brief and comprehensive review. *Frontiers in neurology*, *10*, 351.
- Grant, J. E. (2005). Outcome study of kleptomania patients treated with naltrexone: a chart review. *Clinical Neuropharmacology*, *28*(1), 11-14.
- Grant, J. E. (2006). Understanding and treating kleptomania: new models and new treatments. *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, *43*(2), 81.
- Grant, J. E., & Kim, S. W. (2002). An open-label study of naltrexone in the treatment of kleptomania. *The Journal of Clinical Psychiatry*, *63*(4), 349-356.
- Grant, J. E., & Kim, S. W. (2002). Clinical characteristics and associated psychopathology of 22 patients with kleptomania. *Comprehensive Psychiatry*, *43*(5), 378-384.
- Grant, J. E., & Potenza, M. N. (2004). Impulse control disorders: clinical characteristics and pharmacological management. *Annals of Clinical Psychiatry*, *16*(1), 27-34.
- Grant, J. E., & Potenza, M. N. (2011). Overview of the Impulse Control Disorders. *The Oxford Handbook of Impulse Control Disorders*, 3
- Guillou Landreat, M., Cholet, J., Grall Bronnec, M., Lalonde, S., & Le Reste, J. Y. (2019). Determinants of Gambling Disorders in Elderly People—A Systematic Review. *Frontiers in Psychiatry*, *10*, 837.
- Holman, A. J. (2009). Impulse control disorder behaviors associated with pramipexole used to treat fibromyalgia. *Journal of Gambling Studies*, *25*(3), 425-431.
- Ioannidis, K., Hook, R., Wickham, K., Grant, J. E., & Chamberlain, S. R. (2019). Impulsivity in gambling disorder and problem gambling: A meta-analysis. *Neuropsychopharmacology*, *44*(8), 1354-1361.
- Kessler, R. C., Coccaro, E. F., Fava, M., Jaeger, S., Jin, R., & Walters, E. (2006). The prevalence and correlates of DSM-IV intermittent explosive di-

- order in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry*, 63(6), 669-678.
- Liu, M., Argyriou, E., & Cyders, M. A. (2020). Developmental Considerations for Assessment and Treatment of Impulsivity in Older Adults. In *Recent Advances in Research on Impulsivity and Impulsive Behaviors* (pp. 165-177). Springer, Cham.
- McElroy, S. L., Soutullo, C. A., Beckman, D. A., Taylor, P., & Keck, P. E. (1998). DSM-IV intermittent explosive disorder: a report of 27 cases. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 59(4), 203-210.
- McNeilly, D. P., & Burke, W. J. (1998). Stealing lately: a case of late onset kleptomania. *International journal of geriatric psychiatry*, 13(2), 116-121.
- Moak, G. S., Zimmer, B., & Stein, E. M. (1988). Clinical perspectives on elderly first-offender shoplifters. *Psychiatric Services*, 39(6), 648-651.
- Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M., & Swann, A. C. (2001). Psychiatric aspects of impulsivity. *American Journal of Psychiatry*, 158(11), 1783-1793.
- Murley, A. G., & Rowe, J. B. (2018). Neurotransmitter deficits from frontotemporal lobar degeneration. *Brain*, 141(5), 1263-1285.
- New, A. S., Hazlett, E. A., Newmark, R. E., Zhang, J., Triebwasser, J., Meyerson, D., ... & Buchsbaum, M. S. (2009). Laboratory induced aggression: a positron emission tomography study of aggressive individuals with borderline personality disorder. *Biological Psychiatry*, 66(12), 1107-1114.
- New, A. S., Trestman, R. F., Mitropoulou, V., Goodman, M., Koenigsberg, H. H., Silverman, J., & Siever, L. J. (2004). Low prolactin response to fenfluramine in impulsive aggression. *Journal of Psychiatric Research*, 38(3), 223-230.
- Patton, J. H., Stanford, M. S., & Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768-774.
- Pavalko R.M. (2001). Problem gambling among older people. *Treating Alcohol and Drug Abuse in the Elderly: A Clinical Guide*, 2nd ed., Anne M.G., Atkinson R., Nancy J.O. (Eds.), New York: Springer, p. 137-146.
- Pietrini, P., Guazzelli, M., Basso, G., Jaffe, K., & Grafman, J. (2000). Neural correlates of imaginal aggressive behavior assessed by positron emission tomography in healthy subjects. *American Journal of Psychiatry*, 157(11), 1772-1781.
- Romer, D., & Hennessy, M. (2007). A biosocial-affect model of adolescent sensation seeking: The role of affect evaluation and peer-group influence in adolescent drug use. *Prevention Science*, 8(2), 89-101.
- Sakurai, K., Li, H., Inamura, N., Masuoka, N., & Hisatsune, T. (2020). Relationship between elevated impulsivity and cognitive declines in elderly community-dwelling individuals. *Scientific reports*, 10(1), 1-8.
- Seo, D., Patrick, C. J., & Kennealy, P. J. (2008). Role of serotonin and dopamine system interactions in the neurobiology of impulsive aggression and its comorbidity with other clinical disorders. *Aggression and violent behavior*, 13(5), 383-395.
- Sirey, J. A., Bruce, M. L., Alexopoulos, G. S., Perlick, D. A., Friedman, S. J., & Meyers, B. S. (2001). Stigma as a barrier to recovery: Perceived stigma and patient-rated severity of illness as predictors of antidepressant drug adherence. *Psychiatric services*, 52(12), 1615-1620.
- Stein, D. J., Hollander, E., & Liebowitz, M. R. (1993). Neurobiology of impulsivity and the impulse control disorders. *Journal of NeuroPsychiatry and Clinical Neurosciences* 5(1), 9-17.
- Steinberg, L., Albert, D., Cauffman, E., Banich, M., Graham, S., & Woolard, J. (2008). Age differences in sensation seeking and impulsivity as indexed by behavior and self-report: evidence for a dual systems model. *Developmental psychology*, 44(6), 1764-1778.
- Stewart, D., & Oslin, D. W. (2001). Recognition and treatment of late-life addictions in medical settings. *Journal of Clinical Geropsychology*, 7(2), 145-158.
- Tamam, L., Bican, M., & Keskin, N. (2014). Impulse control disorders in elderly patients. *Comprehensive Psychiatry*, 55(4), 1022-1028.
- Vaughn, M. G., Fu, Q., Delisi, M., Wright, J. P., Beaver, K. M., Perron, B. E., & Howard, M. O. (2010). Prevalence and correlates of fire-setting in the United States: results from the National Epi-

demological Survey on Alcohol and Related Conditions. *Comprehensive Psychiatry*, 51(3), 217-223.

Weiss, N. H., Tull, M. T., Davis, L. T., Searcy, J., Williams, I., & Gratz, K. L. (2015). A preliminary experimental investigation of emotion dysregulation and impulsivity in risky behaviours. *Behaviour change: journal of the Australian Behaviour Modification Association*, 32(2), 127-142.

Whiteside, S. P., & Lynam, D. R. (2001). The five factor model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669-689.

Wiebe, J. M., & Cox, B. J. (2005). Problem and probable pathological gambling among older adults assessed by the SOGS-R. *Journal of Gambling Studies*, 21(2), 205-221.

Yoshimasu, K., & Kawakami, N. (2011). Epidemiological aspects of intermittent explosive disorder in Japan; prevalence and psychosocial comorbidity: Findings from the World Mental Health Japan Survey 2002-2006. *Psychiatry Research*, 186(2-3), 384-389.

Zapolski, T. C., Settles, R. E., Cyders, M. A., & Smith, G. T. (2010). Borderline personality disorder, bulimia nervosa, antisocial personality disorder, ADHD, substance use: Common threads, common treatment needs, and the nature of impulsivity. *Independent Practitioner (Lutterworth, England)*, 30(1), 20-23.

Zimmerman, M., Breen, R. B., & Posternak, M. A. (2002). An open-label study of citalopram in the treatment of pathological gambling. *Journal of Clinical Psychiatry*, 63(1), 44-48.